

۲۰ جولای ۲۰۲۵

عالیجناب،

با توجه به ادعاهای اخیر فرانسه، آلمان و بریتانیا (۳E) مبنی بر حفظ حق ادعایی خود برای فعال سازی مکانیسم حل و فصل اختلاف (DRM) تحت بندهای ۳۶ و ۳۷ برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) یا بندهای ۱۱ تا ۱۳ قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل متحد و اعمال مجدد قطعنامه‌های پیشین شورای امنیت که پیش‌تر خاتمه یافته بودند، این نامه را به منظور جلب توجه شما به مجموعه‌ای از اظهارات و اقدامات ۳E که نقض صریح تعهدات آن‌ها تحت قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت (۲۰۱۵)، برجام و به‌طور کلی حقوق بین‌الملل محسوب می‌شود، خطاب به شما نگاشته‌ام.

با عنایت به این که برجام کشورهای امضاکننده را نه به عنوان «طرف‌ها» بلکه به عنوان «مشارکت‌کنندگان» معرفی می‌کند، که این نشان‌دهنده ماهیت این توافق به عنوان یک برنامه اقدام و نه یک معاهده است، وضعیت مشارکت‌کنندگی شرایطی پویا است که منوط به پایبندی همراه با حسن‌نیت از جمله ایفای نقش مستمر در اجرای مفاد توافق می‌باشد. با توجه به اینکه اقدامات و مواضع اتخاذ شده توسط ۳E به طور بنیادین با مشارکت در برجام ناسازگار است، هرگونه توسل به مکانیسم حل و فصل اختلاف (DRM) یا تدابیر جبرانی باطل و بی‌اعتبار است.

متأسفانه، همین رفتار غیرقانونی در اظهارات اتحادیه اروپا نیز به واسطه نماینده عالی اتحادیه اروپا برای امور خارجه و سیاست امنیتی که به عنوان هماهنگ‌کننده برجام عمل می‌کند، مشهود بوده است. این روند نگران‌کننده که تجلی آشکاری از رفتار همراه سوءنیت با هدف محروم کردن جمهوری اسلامی ایران از حقوق خود تحت معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (NPT) است، با اظهارنظرهایی همراه شده است که از قصد سوءاستفاده از مکانیزم‌های پیش‌بینی شده در قطعنامه ۲۲۳۱ (۲۰۱۵) و برجام برای اعمال مجدد قطعنامه‌هایی که توسط قطعنامه ۲۲۳۱ (۲۰۱۵) خاتمه یافته بودند، حکایت دارند.

همان‌گونه که در مکاتبات متعدد، از جمله نامه مورخ ۲۰ ژوئیه ۲۰۲۱ و پیوست‌های آن (-A/75/968) S/2021/669 که توسط وزیر امور خارجه وقت جمهوری اسلامی ایران خطاب به دبیرکل سازمان ملل متحد نگاشته شده، تشریح گردیده است، به دلایل متعدد حقوقی، رویه‌ای و ماهوی، ۳E/اتحادیه اروپا به طور قانونی نمی‌توانند به مکانیسم حل و فصل اختلاف (DRM) تحت برجام یا قطعنامه ۲۲۳۱ متوسل شوند.

همان‌طور که در مکاتبات رسمی متعدد منضم به سند مذکور—از جمله نامه‌های خطاب به هماهنگ‌کننده برجام مورخ ۲۵ ژوئن ۲۰۱۹، ۱۷ ژوئیه ۲۰۱۹، ۲۹ ژانویه ۲۰۲۰ و ۱۰ مارس ۲۰۲۰—تأکید شده است، ایران پیش‌تر مکانیسم حل و فصل اختلاف تحت بند ۳۶ را جهت رسیدگی به عدم اجرای اساسی تعهدات فعال کرده و آن را به طور کامل طی نموده است، و از این رو هرگونه توسل بعدی توسط ۳E/اتحادیه اروپا غیرقابل پذیرش است.

۱. تکمیل فرآیند حقوقی و رویه‌ای بند ۳۶ برجام

به دنبال خروج غیرقانونی ایالات متحده از توافق و اعمال مجدد تحریم‌ها، جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۱۰ مه ۲۰۱۸ مکانیسم حل و فصل اختلاف (DRM) را تحت بند ۳۶ برجام به طور رسمی فعال نمود. اگرچه ایران حق داشت بلافاصله از اجرای تعهدات خود دست بکشد، اما با حسن نیت عمل نموده و تدابیر جبرانی خود را به تعویق انداخت تا به ۳E/اتحادیه اروپا برای انجام تعهداتشان فرصت داده باشد. این مدارا به طور مبسوط در نامه‌های ارسال‌شده به هماهنگ‌کننده برجام مستند شده است که در آنها ایران مکرراً موارد قصور ۳E/اتحادیه اروپا را مشخص کرده است.

- نامه ۶ نوامبر ۲۰۱۸: ایران شکایات خود را در خصوص عدم انجام تعهدات توسط ۳E/اتحادیه اروپا تشریح نموده و تصریح نمود که علیرغم خروج ایالات متحده، ۳E/اتحادیه اروپا همچنان تعهد مستقلاً برای حراست از منافع اقتصادی ایران دارند. عدم انجام این تعهدات، به ویژه در مورد کانال‌های عادی بانکی و مالی، منجر به تضعیف سودمندی توافق شده بود.
- نامه ۸ مه ۲۰۱۹: ایران رسماً به هماهنگ‌کننده اطلاع داد که فرآیندهای DRM را به اتمام رسانده و تدابیر جبرانی خود را آغاز خواهد کرد. علی‌رغم تشکیل چندین نشست کمیسیون مشترک برای بررسی نقض تعهدات توسط ۳E/اتحادیه اروپا و آمریکا، هیچ یک از نگرانی‌های اساسی ایران نظیر احیای کانال‌های تجاری و مالی ضروری برطرف نشد.

در مکاتبات بعدی -از جمله نامه‌های ۲۵ ژوئن ۲۰۱۹ و ۲۹ ژانویه ۲۰۲۰- تصریح شد که ایران نه تنها چندین بار با حسن نیت بند ۳۶ را فعال کرده، بلکه درخواست جلسات وزیران برای بررسی ادامه عدم انجام تعهدات توسط ۳E/اتحادیه اروپا را نیز مطرح نموده است. ایران که در این خصوص حتی از الزامات برجام نیز فراتر رفته بود، تأکید می‌کند که هرگونه تلاش جدید ۳E/اتحادیه اروپا برای فعال‌سازی همین بند، مغایر با اصول بنیادین انصاف و حسن نیت مندرج در برجام و حقوق بین‌الملل است.

۲. عدم صلاحیت حقوقی ۳E برای فعال‌سازی مکانیسم‌های برجام

یک امر تثبیت شده در حقوق بین الملل این است که طرفی که در ایفای تعهدات خود قصور داشته، نمی تواند از مزایای همان توافقی که نقض کرده است بهره مند شود. دیوان بین المللی دادگستری (ICJ) در نظریه مشورتی نامیبیا (۱۹۷۱) عنوان کرده است که طرفی که «تعهدات خود را انکار نموده یا اجرا نمی کند، نمی تواند ادعای حفظ حقوقی را داشته باشد که مدعی است از آن رابطه ناشی می شود».

الف) عدم انجام تعهدات توسط ۳E/اتحادیه اروپایی: در مکاتبات متعدد، به ویژه نامه های خطاب به هماهنگ کننده کمیسیون مشترک برجام مانند نامه های ۱۷ ژوئیه ۲۰۱۹ و ۱۰ مارس ۲۰۲۰، ایران موارد متعدد نقض تعهدات توسط ۳E/اتحادیه اروپا را برشمرد، از جمله عدم حفظ آثار رفع تحریم های مقرر ذیل بندهای ۳، ۴ و ۵ پیوست دوم برجام؛ عدم ایجاد هرگونه مکانیسم عملی برای محافظت از فعالان اقتصادی اروپایی در برابر تحریم های ثانویه آمریکا؛ و تلاش های ناکافی برای تداوم تجارت قانونی با ایران. این تخلفات جبران نشده، مبانی حقوقی ۳E برای فعال سازی DRM را تضعیف می کند.

ب) قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت (۲۰۱۵): این قطعنامه برجام را تأیید کرده و به دقت مکانیسمی چندمرحله ای برای جلوگیری از اعمال مجدد تحریم ها به صورت خودسرانه و غیرقانونی طراحی کرده است. فعال سازی DRM در عین نادیده انگاشتن شکایت های مستند ایران از عدم انجام تعهدات، مغایر با هدف این قطعنامه در تضمین پایداری متوازن و توأم با حسن نیت همه طرف ها است.

۳. تلاش های توأم با حسن نیت ایران و عدم انجام تعهدات توسط ۳E

ایران پس از خروج آمریکا بیش از یک سال صبر و مدارا نشان داد و تنها پس از آن به تدریج تدابیر جبرانی خود را مطابق بند ۳۶ برجام اجرا کرد. همان گونه که در نامه ۲۵ ژوئن ۲۰۱۹ تشریح شده، ایران تنها پس از درخواست های مکرر برای اقدام مؤثر از سوی ۳E/اتحادیه اروپا، تدابیر جبرانی را به اجرا گذاشت. این تلاش ها از جمله شامل موارد زیر بود:

الف) برگزاری جلسات در سطح وزیران: ایران درخواست تشکیل فوری کمیسیون مشترک برجام را برای بررسی تأثیر تحریم های آمریکا و کوتاهی های ۳E/اتحادیه اروپا در تأمین منافع اقتصادی مورد انتظار برای مردم ایران ارائه کرد. اگرچه در ۶ ژوئیه و ۲۴ سپتامبر ۲۰۱۸ بیانیه هایی صادر شد، اما ۳E/اتحادیه اروپا اقدامات وعده داده شده مانند تسهیل صادرات نفت و عادی سازی روابط بانکی را محقق نکردند.

ب) ارائه مدارک دقیق از عدم انجام تعهدات: نامه های ایران بارها به مواردی اشاره کرده اند که در آن ها ۳E به جای اجرای تعهدات مستقل خود، سیاست های خود را با کمپین «فشار حداکثری» آمریکا هماهنگ کردند.

این مغایرت با تعهدات به‌ویژه زمانی مشهودتر شد که بانک‌ها و مؤسسات مالی از بازار ایران خارج شدند یا خدمات خود را محدود کردند، که این نشان می‌داد منافع اقتصادی وعده‌داده‌شده در برجام محقق نشده است.

ج) درخواست گفت‌وگو: در نامه مورخ ۱۰ مارس ۲۰۲۰ بار دیگر بر تمایل ایران برای ادامه گفت‌وگوها در هر سطحی به منظور بازگشت از تدابیر جبرانی که به طور قانونی و در انطباق کامل با بند ۳۶ برجام اتخاذ شده بود، تأکید شد. با این حال، ۳E همچنان به اشاره به «توافق بهتر» یا «چارچوب بلندمدت‌تر» که فراتر از محدوده برجام بوده و با زمان‌بندی‌های مذاکره‌شده در سال ۲۰۱۵ و مندرج در قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت در تضاد بود، ادامه داد.

با توجه به نکات فوق، به وضوح مشخص است که:

۱. ایران فرآیند **DRM** را تکمیل نموده است: جمهوری اسلامی ایران کلیه مراحل مندرج در بند ۳۶ برجام را با حسن نیت آغاز نموده و به پایان رسانده است. ایران که هیچ تاوان متناسبی دریافت نکرده بود، تنها پس از مکاتبات گسترده، جلسات وزیران و اظهارهای رسمی، تدابیر جبرانی متناسبی را آغاز کرد. هرگونه تلاش بعدی ۳E برای بازگشایی یا دستکاری همین مکانیسم، غیرقابل پذیرش است.

E ۳۲. فاقد صلاحیت حقوقی است: از آنجا که ۳E/اتحادیه اروپا خود به تعهدات کلیدی از جمله تسهیل تجارت عادی، جلوگیری از اثرات فراسرزمینی تحریم‌های آمریکا و عمل به وعده‌های داده‌شده در بیانیه‌های وزیران در سال ۲۰۱۸ پایبند نبوده‌اند، فاقد صلاحیت لازم برای فعال‌سازی مکانیسم **DRM** علیه ایران هستند.

۳. سوءاستفاده از فرآیند: تلاش برای فعال‌سازی «بازگشت فوری تحریم‌ها» در این شرایط، با نادیده گرفتن واقعیت‌های مستقر و مکاتبات قبلی، مصداق سوءاستفاده از فرآیند است که جامعه بین‌المللی باید آن را رد کند.

در هفته‌های اخیر، ۳E/اتحادیه اروپا به صراحت تجاوزات بدون تحریک و بی‌پروای رژیم اسرائیل و متعاقباً آمریکا را - که درست در میانه مذاکرات هسته‌ای بین ایران و ایالات متحده رخ داد - علیه تأسیسات هسته‌ای تحت پادمان‌های آژانس و مناطق مسکونی را که منجر به کشتار تعداد بی‌شماری از زنان و کودکان و همچنین قتل همراه با خونسردی دانشمندان و فرماندهان نظامی خارج از خدمت شد، را تأیید نموده، مورد حمایت قرار داده و فعالانه به آن کمک نموده‌اند. این اقدامات همگی نقض صریح حقوق بین‌الملل هستند و رهبران ۳E در این جنایات جنگی شریک هستند. اقدامات و اظهارات کشورهای ۳E که به طور خلاصه در زیر توضیح داده شده است، آن‌ها را به معاونین این جنایات جنگی تبدیل کرده و هر ادعایی را مبنی بر حسن نیت و تعهد به قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت (۲۰۱۵) و برجام بی‌اساس و غلط ساخته است.

اظهارات شرم‌آور مرتس صدراعظم آلمان، در تاریخ ۱۷ ژوئن ۲۰۲۵ مبنی بر اینکه «این کار کثیفی است که اسرائیل برای همه ما انجام می‌دهد»، اقراری واضح به تقصیر و مشارکت آلمان و دیگر رهبران ۳E در این اقدام تجاوزکارانه است.

به همین ترتیب، فرانسه و بریتانیا نیز به جای محکومیت تجاوز این رژیم علیه مردم ایران که تنها در بازه زمانی ۱۳ ژوئن تا ۲۴ ژوئن ۲۰۲۵ جان بیش از ۱۰۰۰ نفر را گرفت، با طرح ادعای «حق دفاع اسرائیل» از حملات تحریک‌نشده علیه ایران حمایت کردند. این کشورها همچنین با تأمین تسلیحات و مهمات برای متجاوز، به حمله رژیم اسرائیل کمک مستقیم کرده‌اند. فرانسه صراحتاً به ارائه کمک‌های نظامی مستقیم به این رژیم اعتراف کرده است، چنانچه در اظهارات وزیر دفاع این کشور، سباستین لکورنو، در تاریخ ۲۵ ژوئن ۲۰۲۵ مشهود است که با بیان اینکه ارتش فرانسه با استفاده از جنگنده‌ها و موشک‌های سطح به هوا کمتر از ده پهباد را سرنگون کرده، به همدستی در دفاع از متجاوز و ممانعت از اعمال حق دفاع مشروع ایران اقرار کرد.

این الگوی کمک‌های مادی، حمایت علنی و هماهنگی عملیاتی با یک حمله نظامی خارجی علیه تأسیسات تحت پادمان ایران، فراتر از جانبداری دیپلماتیک بوده و به معنی معاونت مستقیم در تجاوز غیرقانونی است. این اقدامات نه تنها باقی‌مانده اعتبار ۳E به عنوان مشارکت‌کنندگان با حسن نیت را از بین برده، بلکه موجب تغییر اساسی در شرایطی شده که برجام تحت آن منعقد گردید. کلیت چارچوب تعهدات و انتظارات متقابلی که زمانی پایه‌های این توافق را تشکیل می‌داد، با همسویی ۳E با سیاست‌هایی که هدفشان برچیدن قهری برنامه صلح‌آمیز هسته‌ای ایران از طریق روش‌های فراقضایی است، درهم شکسته است.

حتی اتحادیه اروپا به عنوان هماهنگ‌کننده برجام نیز با زیر سؤال بردن حقوق قانونی ایران و درخواست «توقف برنامه هسته‌ای ایران» همانگونه که کایا کالاس، نماینده عالی اتحادیه اروپا در امور خارجه و سیاست امنیتی در ۱ ژوئیه ۲۰۲۵ بیان کرد، از تعهدات خود تخطی کرده است.

این اقرارها ۳E را نسبت به پرداخت غرامت و جبران خسارت به ایران مسئول نموده و هرگونه مبنای حقوقی، اخلاقی یا سیاسی را برای فعال‌سازی فرصت‌طلبانه مکانیسم حل و فصل اختلاف از آن‌ها سلب می‌کند. در حقیقت، رهبران ۳E باید به عنوان متهمان معاونت در جنایات جنگی در محاکم کیفری بین‌المللی پاسخگو باشند، نه اینکه در شورای امنیت سازمان ملل متحد به عنوان مدعی ظاهر شوند.

اظهارات نفرت‌انگیز وزرای خارجه گروه هفت - که شامل وزرای خارجه ۳E نیز می‌شود - در تاریخ ۱ ژوئیه ۲۰۲۵ مبنی بر اینکه «ما... از ایران می‌خواهیم از بازسازی فعالیت‌های غنی‌سازی غیرموجه خود خودداری کند» به وضوح نشان می‌دهد که ۳E با رد پایه‌ای‌ترین اصل برجام - یعنی غنی‌سازی ایران - و مشارکت فعال در تخریب خطرناک

آن از طریق یک جنگ تجاوزکارانه تحریک نشده درست در میانه مذاکرات دیپلماتیک، عملاً از نقش خود به عنوان «مشارکت‌کنندگان در برجام» کناره‌گیری کرده‌اند.

بدون تردید، دلایل محکمی وجود دارد که ۳E/اتحادیه اروپا را از هرگونه مبنای توأم با حسن نیت تحت برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ محروم می‌کند، و بنابراین از نظر حقوقی در موضعی نیستند که بتوانند به شکلی ناموجه و با سوءنیت آشکار به مکانیسم‌های برجام متوسل شوند. بر اساس مفاد برنامه جامع اقدام مشترک (برجام)، این توافق اعضای خود را نه به عنوان «طرف‌ها» به مفهوم سنتی معاهده، بلکه به عنوان «مشارکت‌کنندگان» معرفی می‌کند. این عنوان صرفاً یک تفاوت معنایی نیست، بلکه بازتاب یک مفهوم کارکردی است. مشارکت‌کنندگی یک وضعیت ثابت نیست که یکبار برای همیشه به دست آمده باشد، بلکه شرایطی پویا است که منوط به تعهد مستمر، پایبندی با حسن نیت و التزام پایدار به هدف و منظور توافق می‌باشد. ۳E - متشکل از فرانسه، آلمان و بریتانیا - در انحرافی آشکار از این الزامات، در سال‌های اخیر و به ویژه در ماه‌های گذشته، مواضعی اتخاذ کرده و اقداماتی انجام داده‌اند که اساساً با مسئولیت‌ها و شرایط لازم برای شرکت‌کنندگان برجام ناسازگار است.

با توجه به موارد فوق، به وضوح مشخص است که از آنجا که ایران به طور قانونی و قطعی فرآیند DRM را مطابق بند ۳۶ به اتمام رسانده، و از آنجا که ۳E خود از انجام تعهداتشان پس از خروج آمریکا قصور کرده‌اند؛ به طور فعال از تجاوز رژیم اسرائیل علیه تأسیسات هسته‌ای تحت حفاظت ایران حمایت، مشارکت و حتی صراحتاً به همدستی در آن اعتراف کرده‌اند؛ و نهایتاً با رد ارکان اساسی توافق در اظهارات اخیر خود، عملاً از وضعیت مشارکت‌کنندگی در برجام خارج شده‌اند، هرگونه توسل به مکانیسم DRM توسط این کشورها از نظر حقوقی بی‌اساس، از نظر اخلاقی نادرست و از نظر سیاسی خطرناک بوده و خود به خود تهدیدی برای صلح و امنیت بین‌المللی محسوب می‌شود.

عالیجناب،

۳E نمی‌توانند و نباید اجازه داشته باشند که با سوءاستفاده از قطعنامه‌ای که خود به آن پایبند نبوده‌اند، اعتبار شورای امنیت سازمان ملل را تضعیف کنند. ایران از ایالات متحده و ۳E/اتحادیه اروپا - که در عمل هر ادعایی نسبت به وضعیت مشارکت‌کنندگی در برجام را ترک کرده‌اند - می‌خواهد که اقدامات غیرقانونی خود را از جمله تجاوز آشکار - در نقض برجام و حقوق بین‌الملل - متوقف کرده و غرامت خسارات جانی و مالی شدیدی را که به دلیل خروج غیرقانونی آمریکا و عدم انجام تعهدات ۳E/اتحادیه اروپا تحت قطعنامه ۲۲۳۱ همراه با مشارکت فعال آن‌ها در اقدام تجاوزکارانه رژیم اسرائیل علیه ایران تحمیل شده است پرداخت نمایند. پس از یک دهه سوءنیت در عدم اجرای هر یک از تعهدات فردی و جمعی تحت برجام و قطعنامه ۲۲۳۱، ایالات متحده و ۳E/اتحادیه اروپا باید

تضمین‌های عینی نیز به ایران و جامعه بین‌المللی ارائه دهند که در آینده از چنین اقدامات غیرقانونی و بی‌پروایی خودداری خواهند کرد.

جمهوری اسلامی ایران در عین اینکه ثابت نموده است که قادر به شکست هرگونه «کار کشیف» متوهمانه است، اما همواره برای پاسخ متقابل به دیپلماسی معنادار با حسن‌نیت نیز آماده بوده است.

قدردان خواهیم بود اگر این نامه به عنوان سند مجمع عمومی و شورای امنیت توزیع گردد.

عالیجناب، احترامات فائقه اینجانب را پذیرا باشید.

سید عباس عراقچی

وزیر امور خارجه

- جناب آقای آنتونیو گوترش دبیرکل سازمان ملل متحد
- جناب آقای عصیم افتخار احمد رئیس شورای امنیت ملل متحد
- سرکار خانم کایا کالاس نماینده عالی اتحادیه اروپا در امور خارجه و سیاست امنیتی و هماهنگ‌کننده کمیسیون مشترک برجام